

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRO

Į S A K Y M A S

**DĖL LIETUVOS HIGIENOS NORMOS HN 86:2005 „RADIACINĖS SAUGOS
REIKALAVIMAI NAUDOJANT NEMEDICININIUS PRIETAISUS SU
JONIZUOJANČIOSIOS SPINDULIUOTĖS ŠALTINIAIS“ PATVIRTINIMO**

2005 m. rugsėjo 19 d. Nr. V-715

Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymo (Žin., 1999, Nr. [11-239](#)) 7 straipsnio nuostatomis:

1. T v i r t i n u Lietuvos higienos normą HN 86:2005 „Radiacinės saugos reikalavimai naudojant nemedicinininius prietaisus su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais“ (pridedama).

2. P r i p a ž i s t u netekusiu galios Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. gruodžio 31 d. įsakymą Nr. 572 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 86:1999 „Nemedicininiai branduoliniai ir rentgeno prietaisai“ patvirtinimo“ (Žin., 2000, Nr. [4-111](#)).

3. P a v e d u ministerijos sekretoriui pagal administruojamą sritį šio įsakymo vykdymo kontrolę.

SVEIKATOS APSAUGOS MINISTRAS

ŽILVINAS PADAIGA

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos
ministro 2005 m. rugsėjo 19 d. įsakymu
Nr. V-715

LIETUVOS HIGIENOS NORMA HN 86:2005
„RADIACINĖS SAUGOS REIKALAVIMAI NAUDOJANT NEMEDICININIUS
PRIETAISUS SU JONIZUOJANČIOSIOS SPINDULIUOTĖS ŠALTINIAIS“

I. TAIKymo SRITIS

1. Ši higienos norma nustato darbuotojų ir gyventojų radiacinės saugos reikalavimus naudojant nemedicininius prietaisus su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais pramonėje, moksle, mokyme ir kitos veiklos srityse bei papildo nustatytus bendruosius radiacinės saugos reikalavimus [3.4].

2. Ši higienos norma yra privaloma visiems fiziniams ir juridiniams asmenims, Lietuvos Respublikoje įsteigtiems Europos ekonominės erdvės valstybių įmonių filialams, ketinantiems vykdyti ar vykdančiams veiklą su nemedicininiais prietaisais su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais (konstruojantiems, gaminantiems, naudojančiams, prekiaujantiems, saugantiems, montuojantiems, prižiūrintiems, remontuojantiems, vežantiems (išskyrus jonizuojančiosios spinduliuotės generatorius), tvarkantiems radioaktyviąsias atliekas), projektuojantiems ir statantiems patalpas, kuriose vykdoma veikla su šiais prietaisais, taip pat ir užsienio valstybių Europos Sąjungos narių ir Europos ekonominės erdvės susitarimo dalyvių subjektams, norintiems Lietuvos Respublikoje teikti vienkartinę paslaugą nemedicininiais prietaisais su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, bei valstybės institucijai, vykdančiai valstybinę radiacinės saugos priežiūrą ir kontrolę.

II. NUORODOS

3. Teisės aktai, į kuriuos šioje higienos normoje pateikiamos nuorodos:

3.1. Lietuvos Respublikos radiacinės saugos įstatymas (Žin., 1999, Nr. [11-239](#)).

3.2. Lietuvos Respublikos radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įstatymas (Žin., 1999, Nr. [50-1600](#)).

3.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 25 d. nutarimas Nr. 653 „Dėl Veiklos su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais licencijavimo nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 1999, Nr. [47-1485](#); 2004, Nr. 30-991).

3.4. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. 663 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 73:2001 „Pagrindinės radiacinės saugos normos“ patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. [11-388](#)).

3.5. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. gruodžio 9 d. įsakymas Nr. V-889 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 83:2004 „Komandiruočių darbuotojų radiacinė sauga“ patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. [182-6744](#)).

3.6. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. 121 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 89:2001 „Radioaktyviųjų atliekų tvarkymas“ patvirtinimo“ (Žin., 2001, Nr. [18-565](#)).

3.7. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. 171 „Dėl Atsakingųjų už radiacinę saugą ir dirbančiųjų su jonizuojančiosios spinduliuojančiosios spinduliuotės šaltiniais privalomojo mokymo, instruktavimo tvarkos“ (Žin., 1999, Nr. [36-1098](#)).

3.8. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. liepos 20 d. įsakymas Nr. 335 „Dėl Informacijos apie jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius bei duomenų apie darbuotojus,

dirbančius su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, pateikimo Valstybės jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių ir darbuotojų apšvitos registrai tvarkos“ (Žin., 1999, Nr. [65-2103](#)).

3.9. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. kovo 5 d. įsakymas Nr. 102 „Dėl Jonizuojančiosios spinduliuotės generatorių eksploatacijos baigimo tvarkos“ (Žin., 1999, Nr. [23-672](#)).

3.10. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. kovo 31 d. įsakymas Nr. 146 „Dėl Radiacinės saugos reikalavimų atitikties kontrolės tvarkos“ (Žin., 1999, Nr. [32-927](#)).

3.11. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. lapkričio 26 d. įsakymas Nr. V-834 „Dėl Radioaktyviųjų medžiagų ir radioaktyviųjų atliekų įvežimo, išvežimo, vežimo tranzitu ir vežimo šalies viduje taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. [176-6527](#)).

3.12. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. V-738 „Dėl Krovinių, bagažo ir kitų daiktų kontrolės prietaisų su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais naudojimo ir priežiūros radiacinės saugos taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. [6-125](#)).

3.13. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. D1-708 „Dėl Statybos techninio reglamento STR 1.05.06:2005 „Statinio projektavimas“ patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. [4-80](#)).

3.14. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. 194 „Dėl normatyvinio dokumento LAND 34-2000 „Radionuklidų nebekontroliuojamieji lygiai; medžiagų pakartotinio naudojimo ir atliekų šalinimo sąlygos“ patvirtinimo“ (Žin., 2000, Nr. [38-1075](#)).

3.15. Radiacinės saugos centro direktoriaus 1999 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. 44 „Dėl Darbuotojų apšvitos ir darbo vietų monitoringų tvarkos“ (Žin., 2000, Nr. [38-1086](#)).

3.16. Radiacinės saugos centro direktoriaus 2003 m. birželio 16 d. įsakymas Nr. 19 „Dėl Asmeninių apsauginių priemonių naudojimo dirbant su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais taisyklių“ (Žin., 2003, Nr. [60-2749](#)).

3.17. Radiacinės saugos centro direktoriaus 2003 m. liepos 3 d. įsakymas Nr. 22 „Dėl Jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių, įrangos bei kitų įtaisų ir medžiagų, galinčių lemti papildomą žmonių apšvitą, radiacinės saugos reikalavimų atitikties nustatymo tvarkos“ (Žin., 2003, Nr. [77-3565](#)).

3.18. Radiacinės saugos centro direktoriaus 2004 m. spalio 11 d. įsakymas Nr. 46 „Dėl Jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių pavojingumo kategorijų ir jų nustatymo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 151-5518).

III. SĄVOKOS IR JŲ APIBRĖŽIMAI

4. Šioje higienos normoje vartojamos sąvokos ir jų apibrėžimai:

4.1. **nemedicininis prietaisas su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniu (toliau – prietaisas)** neutronų arba jonizuojančiosios spinduliuotės generatorių skleidžiama rentgeno spinduliuotė naudojama objekto savybėms tirti ir kontroliuoti, gamybos procesams reguliuoti, valdyti ar stebėti ir kt.; α , β , γ – prietaisas, kuriame esančių uždarytų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių skleidžiama

4.2. sąvokos „darbuotojas“, „licencija“, „radiacinė sauga“, „uždarasis jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinis“, „veikla su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais“ atitinka vartojamas sąvokas ir jų apibrėžimus [3.4].

IV. BENDRIEJI REIKALAVIMAI

5. Fiziniai ir juridiniai asmenys, Lietuvos Respublikoje įsteigti Europos ekonominės erdvės valstybių įmonių filialai, ketinantys vykdyti veiklą su prietaisais, taip pat ir užsienio valstybių Europos Sąjungos narių ar Europos ekonominės erdvės susitarimo dalyvių subjektai, norintys Lietuvos Respublikoje teikti vienkartinės paslaugas šios higienos normos reglamentuojamoje

srityje, privalo apie tai raštu pranešti Radiacinės saugos centrui ir nustatyta tvarka gauti licenciją [3.3].

6. Fiziniai ir juridiniai asmenys, Lietuvos Respublikoje įsteigti Europos ekonominės erdvės valstybių įmonių filialai, vykdančys veiklą su prietaisais, taip pat ir užsienio valstybių Europos Sąjungos narių ar Europos ekonominės erdvės susitarimo dalyvių subjektai, Lietuvos Respublikoje teikiantys vienkartinės paslaugas šios higienos normos reglamentuojamoje srityje (toliau – licencijos turėtojas), apie numatomus veiklos pasikeitimus privalo pranešti Radiacinės saugos centrui nustatyta tvarka [3.3].

7. Pažeidus šios higienos normos reikalavimus, licencijos turėtojas, vykdančys veiklą su prietaisais, privalo:

7.1. pranešti Radiacinės saugos centrui apie pažeidimus;

7.2. nustatyti pažeidimų priežastis ir padarinius;

7.3. pašalinti pažeidimų priežastis ir padarinius, vengti jų pasikartojimo;

7.4. raštu pateikti Radiacinės saugos centrui pažeidimų priežastis ir padarinius bei taikytus veiksmus padariniams pašalinti ir numatytas priemones pažeidimams išvengti.

8. Įvykus radiologinei avarijai, licencijos turėtojas privalo nedelsdamas pranešti Radiacinės saugos centrui teisės aktų nustatyta tvarka [3.4].

9. Valstybinę radiacinės saugos priežiūrą ir kontrolę vykdo Radiacinės saugos centras.

V. DARBUOTOJŲ MOKYMAS, INSTRUKTAVIMAS

10. Darbuotojai turi būti mokomi ir instruktuojami radiacinės saugos klausimais nustatyta tvarka [3.7].

11. Licencijos turėtojas, atsižvelgęs į pakitusias veiklos sąlygas, privalo peržiūrėti radiacinės saugos instrukcijų turinį ir instruktavimo dažnumą.

12. Prietaisais dirbti gali tik reikiamą profesinę kvalifikaciją turintys darbuotojai.

13. Licencijos turėtojas, įsigijęs naujo tipo prietaisą su I–III pavojaus kategorijos jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniu, turi pateikti Radiacinės saugos centrui dokumentą, liudijantį, kad darbuotojai yra apmokyti dirbti tokiu prietaisu (įsigijus naujo tipo prietaisą su IV–V pavojaus kategorijos jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniu, šis dokumentas pateikiamas, kai darbuotojo buvimas prie tokio prietaiso yra būtinas);

14. Licencijos turėtojas turi užtikrinti, kad darbuotojai žinotų:

14.1. licencijos galiojimo sąlygas;

14.2. prietaisų, įrangos saugaus naudojimo tvarką;

14.3. vidaus darbo saugos taisykles.

15. Licencijos turėtojas turi užtikrinti, kad darbuotojai laikytųsi radiacinės saugos normų, instrukcijų, taisyklių reikalavimų bei procedūrų aprašymų.

16. Licencijos turėtojas turi užtikrinti, kad darbuotojai mokėtų:

16.1. dirbti prietaisais;

16.2. naudotis dozimetriniais matavimo prietaisais;

16.3. naudotis apsauginėmis priemonėmis;

16.4. atlikti privalomus veiksmus radiologinės avarijos atveju.

VI. DARBUOTOJŲ RADIACINĖ SAUGA

17. Už darbuotojų, kuriuos veikia arba gali veikti licencijos turėtojai priklausančių prietaisų skleidžiama jonizuojančioji spinduliuotė, radiacinę saugą atsako licencijos turėtojas. Jis privalo:

17.1. parengti ir įgyventi radiacinės saugos programą, atitinkančią nustatytus reikalavimus [3.4];

17.2. užtikrinti, kad prietaisus naudojančių darbuotojų apšvita neviršytų nustatytų profesinės apšvitos lygių [3.4];

17.3. užtikrinti, kad naudojant II–V pavojingumo kategorijos jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius automatinio režimu dirbančiuose prietaisuose, kai darbuotojo buvimas prie tokio prietaiso nėra būtinas, individuali metinė darbuotojo apšvita nebūtų didesnė už 1 mSv per metus.

18. Jeigu licencijos turėtojas dirbti su prietaisais pasitelkia kitos įmonės darbuotojus, tai šių darbuotojų radiacinė sauga turi būti užtikrinama pagal nustatytus reikalavimus [3.5].

19. Darbuotojų apšvitos ir darbo vietų stebėseną, duomenų registravimą ir saugojimą turi būti vykdomas pagal nustatytus reikalavimus [3.15].

20. Darbuotojai privalo:

20.1. vykdyti licencijos turėtojo nustatytas radiacinės saugos ir šaltinių fizinės saugos užtikrinimo procedūras ir taisykles;

20.2. teisingai naudotis apsauginėmis priemonėmis, darbo įranga ir dozimetriniais matavimo prietaisais;

20.3. nedaryti tyčinių veiksmų, galinčių sukelti jų pačių ar kitų asmenų padidintos apšvitos pavojų ar aplinkos taršą radioaktyviosiomis medžiagomis;

20.4. pastebėję, kad nevykdomi šios higienos normos reikalavimai, nedelsiant apie tai pranešti licencijos turėtojui.

21. Dirbant prietaisais būtina vykdyti šiuos reikalavimus:

21.1. kiekvieną kartą prieš prietaiso naudojimą turi būti atliekamas bendras prietaiso būklės įvertinimas, kurio apimtis priklauso nuo prietaise naudojamo jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinio pavojingumo kategorijos, prietaiso konstrukcijos ir eksploataavimo sąlygų;

21.2. atliekant darbus kilnojamaisiais prietaisais tamsiu paros metu ir bloginančiomis matomumą meteorologinėmis sąlygomis, turi būti užtikrintas pakankamas kontroliuojamosios zonos ir jos artimiausių prieigų apšvietimas;

21.3. baigus darbą, darbuotojas turi užtikrinti, kad jonizuojančioji spinduliuotė nėra skleidžiama tiesioginio spinduliavimo kryptimi, ir dozės galios matuokliu patikrinti, ar prietaisas yra tikrai išjungtas (ar šaltinis pervestas į saugojimo padėtį);

21.4. naudoti asmenines apsaugines priemones nustatyta tvarka [3.16].

22. Dirbant prietaisais būtina atsižvelgti į kitus galimus pavojus (aukštį, temperatūrą, dulkes, cheminį pavojų) ir turėti apsisaugojimo nuo jų priemones. Nuo šių pavojų turi būti apsaugoti darbuotojai ir naudojami prietaisai.

VII. KONTROLIUOJAMOJI IR STEBĖJIMO ZONOS

23. Kontroliuojamoji zona nėra reikalinga, kai, prietaisu dirbant visą darbo dieną, darbuotojo metinė efektinė dozė negali būti didesnė už 6 mSv.

24. Kontroliuojamoji zona valdoma nustatyta tvarka [3.4]. Jos statusą, atsižvelgęs į prietaiso pavojingumo kategoriją, nustatytą [3.18], licencijos turėtojas privalo suteikti tai darbų atlikimo vietai, kurioje reikia naudoti radiacinės saugos priemones, kad būtų kontroliuojama darbuotojų apšvita arba apribojami jos mastai, taikant šias priemones:

24.1. patekimo į kontroliuojamąją zoną ribojimą. Ribojimui turi būti naudojamos administracinės ir techninės priemonės teisės aktų nustatyta tvarka;

24.2. kontroliuojamosios zonos ribų stebėjimą;

24.3. perspėjimo ženklų ir signalų naudojimą;

24.4. aiškias procedūras.

25. Prietaisų naudojimo vietos, uždarytų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių ir prietaisų su uždariaisiais jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais saugyklos turi būti priskirtos kontroliuojamajai zonai.

26. Kontroliuojamąją zoną būtina pažymėti standarte LST ISO 361 nustatytu ženklu. Ženklinamo objekto pavojingumui pabrėžti turi būti papildomi užrašai lietuvių kalba (pvz.: „Atsargiai! Jonizuojančioji spinduliuotė“, „Dėmesio! Pavojinga zona“, „Eiti draudžiama“ ar kt.) ir atsakingo už radiacinę saugą asmens vardas, pavardė bei telefono numeris.

27. Kai prietaisai naudojami lauko sąlygomis, kontroliuojamosios zonos ribos nustatomos atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, vykdamant šios higienos normos 23–26 punktų reikalavimus.

28. Pasikeitus technologinio proceso sąlygoms, licencijos turėtojas privalo peržiūrėti kontroliuojamosios zonos ribas bei jos valdymo reikalavimus, prireikus pakeisti juos bei radiacinės saugos ir šaltinių fizinės saugos priemones.

29. Stebimoji zona turi būti valdoma nustatyta tvarka [3.4].

VIII. GYVENTOJŲ RADIACINĖ SAUGA

30. Licencijos turėtojas privalo garantuoti, kad gyventojų radiacinė sauga naudojant prietaisus būtų užtikrinta vadovaujantis nustatytais reikalavimais [3.4].

31. Licencijos turėtojas turi užtikrinti gyventojų kontrolę kontroliuojamojoje zonoje:

31.1. lankytojus kontroliuojamojoje zonoje turi lydėti su radiacinės saugos reikalavimais susipažinęs asmuo;

31.2. lankytojams kontroliuojamojoje zonoje turi būti vykdoma individualiosios apšvitos stebėseną;

31.3. prieš patekdami į kontroliuojamąją zoną lankytojai turi būti instruktuojami.

32. Gyventojų buvimas stebėjimo zonoje turi būti kontroliuojamas.

IX. ŠALTINIŲ FIZINĖS SAUGOS UŽTIKRINIMAS

33. Fiziniai ir juridiniai asmenys, Lietuvos Respublikoje įsteigti Europos ekonominės erdvės valstybių įmonių filialai, ketinantys vykdyti ar vykdamys veiklą su prietaisais, taip pat ir užsienio valstybių Europos Sąjungos narių ir Europos ekonominės erdvės susitarimo dalyvių subjektai, norintys Lietuvos Respublikoje teikti ar teikiantys vienkartinės paslaugas, atsako už šaltinių fizinę saugą [3.1, 3.2, 3.4, 3.12] ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Jie privalo naudoti administracines ir technines fizinės saugos priemones teisės aktų nustatyta tvarka.

34. Draudžiama prietaisus perduoti fiziniams ir juridiniams asmenims, Lietuvos Respublikoje įsteigtų Europos ekonominės erdvės valstybių įmonių filialams, neturintiems Radiacinės saugos centro išduotos licencijos.

35. Licencijos turėtojas privalo vykdyti šaltinių fizinę kontrolę, atlikti jų inventorizaciją ir duomenis apie juos nustatyta tvarka pateikti Valstybės jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių ir darbuotojų apšvitos registrui [3.8].

36. Prietaisus darbui lauko sąlygomis iš saugyklos išduoti ir grąžinant priimti gali tik licencijos turėtojo arba jo įgalioto asmens įsakymu paskirtas asmuo. Šis asmuo pildo prietaisų išdavimo ir grąžinimo apskaitos žurnalą, kurio forma pateikta šios higienos normos priede.

37. Turi būti nustatytos prietaisų grąžinimo į saugyklą ne darbo metu taisyklės ir sudarytos tam būtinos sąlygos.

38. Saugant prietaisus laikinojo saugojimo vietose būtina parengti jų laikinojo saugojimo taisykles.

39. Vežant prietaisus turi būti laikomasi nustatytų reikalavimų [3.11].

40. Vežimo metu privaloma imtis visų saugumo priemonių, užtikrinančių, kad šaltinis nebūtų pamestas, paliktas be priežiūros, pavogtas ar fiziškai pažeistas.

41. Licencijos turėtojas privalo nedelsdamas informuoti Radiacinės saugos centrą apie šaltinio dingimą, vagystę ar pametimą.

X. REIKALAVIMAI PRIETAISAMS

42. Galima naudoti tik tuos prietaisus, kurie turi atitiktį patvirtinančius dokumentus [3.10, 3.17].

43. Prietaisams su I pavojingumo kategorijos jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais keliamus reikalavimus Radiacinės saugos centras nustato kiekvienu konkrečiu atveju, įvertinęs

planuojamos veiklos pobūdį ir prietaiso gamintojo lydimuosiuose dokumentuose pateiktą informaciją.

44. Prietaisai turi būti atsparūs jonizuojančiosios spinduliuotės, mechaniniams, cheminiams, temperatūros ir atmosferos poveikiams. Jų konstrukcija turi užtikrinti atsparumą galimiems sutrenkimams darbo metu bei kiek galima mažesnę jais dirbančių darbuotojų apsvitą.

45. Prietaisuose turi būti įrengta signalizacijos sistema (elektrinė, mechaninė, šviesos, radiometrinė, garsinė ar kt.), įspėjanti apie šaltinio buvimo vietą arba rentgeno vamzdžio įtampos įjungimą.

46. Prietaisai turi būti pažymėti standarte LST ISO 361 nustatytu ženklu. I–III pavojingumo kategorijos jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių ir patalpų, kuriose naudojamas prietaisas su tokiais šaltiniais ir lankosi pašaliniai asmenys, pavojingumui pabrėžti turi būti papildomi užrašai lietuvių kalba (pvz.: „Atsargiai! Jonizuojančioji spinduliuotė“ ar kt.) ir asmens, atsakingo už radiacinę saugą, vardas, pavardė bei telefono numeris.

47. Prietaisų su uždaruju jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniu korpusas (apsauginė talpykla) turi būti:

47.1. sandarus, paviršius lygus ir lengvai dezaktyvuojamas;

47.2. su priemonėmis, apsaugančiomis, kad darbuotojas nepatektų į tiesioginį pirminės jonizuojančiosios spinduliuotės pluoštą;

47.3. su kolimatoriaus sklendės užrakinimo mechanizmu, kad šaltinį iš saugojimo padėties į darbo padėtį galima būtų perkelti tik specialiu raktu;

47.4. su užrašais, rodančiais kokioje padėtyje (darbo ar saugojimo) yra šaltinis ir kolimatorių uždarančioji sklendė;

47.5. mechaniškai atsparus, kad garantuotų jo saugų vežimą.

48. Jeigu šaltinis eksploatuojamas ilgiau, nei nurodyta gamintojo lydimuosiuose dokumentuose, būtina iš naujo įvertinti jo saugą, nustatyti šaltinio paviršiaus taršos ir kitų su jo sauga susijusių matavimų dažnumą ir gauti Radiacinės saugos centro leidimą šį šaltinį naudoti.

49. Prietaisai su jonizuojančiosios spinduliuotės generatoriais turi turėti:

49.1. jungiklį, be kurio prietaisas negali būti įjungtas. Jungiklio padėtys „įjungta – išjungta“ turi būti aiškiai pažymėtos;

49.2. šviesinę arba garsinę signalizaciją, skleidžiančią perspėjimo signalą ekspozicijos metu.

50. Jeigu prietaiso konstrukcija leidžia nustatyti režimą, kai prietaisas gali lengvai įsijungti (pvz., „automatinis“ ar pan.), tokiu režimu esantis prietaisas negali būti paliktas be priežiūros.

51. Prietaiso techniniai dokumentai, naudojimo instrukcijos ir užrašai ant prietaiso valdymo pulto turi būti lietuvių kalba.

52. Įsigydamas naują prietaisą, licencijos turėtojas turi siekti, kad šios higienos normos 46 ir 51 punktų reikalavimus įvykdytų prietaiso pardavėjas.

53. Prietaisai turi būti instaliuojami, derinami, remontuojami, techniškai prižiūrimi pagal gamintojo lydimuosiuose dokumentuose pateiktus reikalavimus. Šiuos darbus vykdyti gali tik specialiai apmokyti bei leidimą turintys asmenys.

XI. KOKYBĖS KONTROLĖ

54. Licencijos turėtojas turi parengti ir vykdyti kokybės laidavimo programą, kurios sudėtinė dalis yra kokybės kontrolė.

55. Licencijos turėtojas privalo organizuoti ir vykdyti kokybės kontrolę arba įgalioti asmenį ar tarnybą atlikti šias funkcijas.

56. Prieš pradėdant naudoti įrangą turi būti atliekami priėmimo bandymai, o naudojant ją ir po kiekvieno remonto – periodiniai bandymai. Licencijos turėtojas privalo reikalauti, kad tiekėjas kartu su įranga pateiktų įrangos specifikacijas, nurodydamas:

56.1. parametrus, kuriuos reikia matuoti kokybės kontrolės bandymų metu;

56.2. priimtinas šių parametrų ribas;

56.3. šių parametrų matavimo metodus;

56.4. matavimų periodiškumą.

XII. PATALPOS

57. Patalpų, kuriose ketinama vykdyti arba vykdoma veikla prietaisais su I–III pavojingumo kategorijos jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, projektų radiacinės saugos ekspertizė turi būti atliekama nustatyta tvarka [3.13]. Atliktos projekto radiacinės saugos ekspertizės išvadų kopija turi būti pateikta Radiacinės saugos centrui. Patalpų projektavimas, statyba ir įrengimas turi būti vykdomas laikantis šioje higienos normoje ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų.

58. Patalpoms, kuriose vykdoma veikla su IV–V pavojingumo kategorijos šaltiniais, radiacinės saugos reikalavimai nėra keliami.

59. Patalpų statybos vietos parinkimas, projektavimas, statyba ir įrengimas turi būti vykdomas laikantis šioje higienos normoje ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų. Patalpų apšvietimas, vėdinimas, oro kondicionavimas, išmetamo oro valymas turi būti projektuojamas ir įrengiamas teisės aktų nustatyta tvarka.

60. Technologinės komunikacijos (žaliavų ar gaminių tiekimo, vandentiekio, apšildymo, kanalizacijos, elektros, vėdinimo), einančios per patalpos sienas ir perdangas, neturi silpninti jų apsauginių savybių.

61. Kai patalpoje darbai nevykdomi, ji taip pat turi būti apsaugota nuo neteisėto asmenų patekimo, o prietaisuose esantys šaltiniai sugrąžinti į saugojimo padėtį.

XIII. ATLIEKŲ TVARKYMAS

62. Radioaktyviosios atliekos, susidariusios naudojant prietaisus, turi būti tvarkomos laikantis nustatytų reikalavimų [3.2, 3.6, 3.14].

63. Panaudoti rentgeno vamzdžiai turi būti tvarkomi nustatyta tvarka [3.9].

XIV. APSAUGA NUO AVARINĖS APŠVITOS

64. Radiologine avarija, dirbant prietaisais su uždaraisiais jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, laikoma:

- 64.1. šaltinio nesugrąžinimas į saugojimo padėtį;
- 64.2. apsauginės talpyklos sklendės įstrigimas;
- 64.3. šaltinio iškritimas iš apsauginės talpyklos;
- 64.4. prietaiso arba šaltinio vagystė ar pametimas;
- 64.5. veiklos sutrikimas ar tyčinis pažeidimas;
- 64.6. pažeisto šaltinio sąlygota radioaktyvioji tarša.

65. Radiologine avarija, dirbant prietaisais su jonizuojančiosios spinduliuotės generatoriais, laikoma:

- 65.1. laikmačio gedimas, dėl kurio neišjunginama rentgeno vamzdžio aukšta įtampa;
- 65.2. netyčinis prietaiso įjungimas;
- 65.3. dėl aplaidumo neišjungtas prietaisas;
- 65.4. veiklos sutrikimas, pažeidimas ar sąmoningas įrangos gadinimas;
- 65.5. apsauginių ekranų ar filtrų pažeidimas.

66. Darbuotojų pareigos, įgaliojimai, priemonės ir veiksmai, kurių bus imamasi užtikrinant darbuotojų ir gyventojų radiacinę saugą įvykus avarijai, turi būti numatyti licencijos turėtojo parengtame Radiologinių avarijų prevencijos ir likvidavimo plane. Jis turi būti peržiūrimas ir atnaujinamas.

67. Radiologinių avarijų prevencijos ir likvidavimo plane turi būti nurodyta:

67.1. galimos avarijos ir skubūs veiksmai, leidžiantys apriboti jonizuojančiosios spinduliuotės intensyvumą;

67.2. konkretūs kiekvieno darbuotojo veiksmai, siekiant išvengti avarijos ir likviduojant pasekmes;

67.3. informavimo apie avariją tvarka ir asmuo, atsakingas už informavimą;

67.4. darbuotojų mokymo ir pakartotinio įgūdžių stiprinimo tvarka;

67.5. priemonės, neleidžiančios asmenims, nedalyvaujantiems likviduojant avarijos pasekmes, patekti į avarijos vietą;

67.6. avarijos padarinių likvidavimo įranga ir priemonės, avarijos likvidatorių asmeninės apsaugos priemonės.

68. Licencijos turėtojas privalo užtikrinti, kad darbuotojai būtų aprūpinti avarijos likvidavimo ir apsaugos priemonėmis bei periodiškai būtų tobulinamos jų žinios ir įgūdžiai.

69. Radiologinės avarijos padarinius šalinančio darbuotojo apšvita negali būti didesnė nei nustatyta [3.4].

70. Radiologinės avarijos atveju, kai šaltinis iškrenta ar sklendė įstringa, darbuotojas neturi stengtis grąžinti jo į saugojimo padėtį, jeigu tai sukeltų padidintą individualiąją apšvitą. Šiuo atveju būtina elgtis pagal Radiologinių avarijų prevencijos ir likvidavimo plano priemones.

XV. DOKUMENTAI

71. Licencijos turėtojas turi turėti šiuos dokumentus:

71.1. licenciją;

71.2. licencijos turėtojo įsakymą dėl asmens, atsakingo už radiacinę saugą, arba radiacinės saugos tarnybos paskyrimo;

71.3. licencijos turėtojo įsakymą dėl asmens, atsakingo už šaltinių fizinę saugą, paskyrimo (vykdant veiklą su I – III pavojingumo kategorijų šaltiniais);

71.4. radiacinės saugos sistemos aprašymą ir audito protokolus;

71.5. licencijos turėtojo įsakymu paskirtų darbuotojų, galinčių dirbti su šaltiniais, sąrašą ir jų kvalifikacinį pasirengimą profesiniais ir radiacinės saugos klausimais patvirtinančius dokumentus;

71.6. asmens, atsakingo už radiacinę saugą, pareigines instrukcijas arba radiacinės saugos tarnybos nuostatus;

71.7. asmens, atsakingo už šaltinių fizinę saugą, pareigines instrukcijas (vykdant veiklą su I – III pavojingumo kategorijų šaltiniais);

71.8. darbuotojų radiacinės saugos instrukcijas;

71.9. šaltinių fizinės saugos aprašymą (vykdant veiklą su I – III pavojingumo kategorijų šaltiniais);

71.10. Radiologinių avarijų prevencijos ir likvidavimo planą;

71.11. patalpų projektinius techninius dokumentus;

71.12. turimų prietaisų sąrašą;

71.13. procedūrų aprašymus;

71.14. kokybės laidavimo sistemos aprašymą (kokybės vadovą), prietaisų techninės priežiūros dokumentus;

71.15. darbuotojų individualiosios apšvitos ir darbo vietų stebėsenos matavimų protokolus;

71.16. darbo vietų stebėsenos prietaisų techninius dokumentus ir jų metrologinės patikros pažymėjimus;

71.17. darbuotojų sveikatos tikrinimo dokumentus;

71.18. prietaisų naudojimo instrukcijas lietuvių kalba;

71.19. prietaisų techninės profilaktikos duomenų registravimo dokumentus;

71.20. prietaisų apskaitos žurnalą;

71.21. valstybės institucijos, vykdančios valstybinę radiacinės saugos priežiūrą ir kontrolę, tikrinimo dokumentus.

(įmonės pavadinimas ir adresas)

NEMEDICININIŲ PRIETAISŲ SU JONIZUOJANČIOSIOS SPINDULIUOTĖS ŠALTINIAIS IŠDAVIMO IR GRAŽINIMO APSKAITOS ŽURNALAS

[illegible]